

17. Orhan Pamuk'un "Veba Geceleri" İsimli Romanının Post-Postmodern Tarihi Roman Olarak Analizi¹

Müge ARSLAN KARABULUT²

Taha KARAGÖZOĞLU³

APA: Arslan Karabulut, M. & Karagözoğlu, T. (2024). Orhan Pamuk'un "Veba Geceleri" İsimli Romanının Post-Postmodern Tarihi Roman Olarak Analizi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö15), 318-336. DOI: <https://zenodo.org/record/13823879>

Öz

Günümüzde postmodern bakış açısının belli noktalarda eleştirisiyle post-postmodern olarak isimlendirilen bir yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Hala postmodern kavramı ile bakış açısı bile net bir zemine oturtulamaz ve tartışılırken ortaya atılan bu yeni yaklaşım, özellikle edebi ve estetik olarak postmodern anlatının son zamanlarda belli noktalarda farklılaştığını tespit ederek bunu bazı eserler üzerinden temellendirmeye çalışmaktadır. Ağırlıklı olarak 2000 yılından itibaren postmodern eserlerde meydana gelen değişimler, artık farklı bir edebi ve estetik eğilimin başladığına dair iddiaları beraberinde getirmektedir. Tarihi roman, birçok bakımdan postmodern anlatıya uygun bir türdür. Geçmişle günümüz ve geleceğin gerçeklik ve kurgu temelinde iç içe geçmesi, postmodern anlatı için bir hazine niteliğindedir. Zaman içerisinde postmodern anlatı genelinde meydana gelen değişimler ise tarihi romana bakış açısında da değişiklikler yaşanmasına sebep olmuştur. Özellikle kahramanın kimlik arayışı, belirgin bir anlatıcının devreye girmesi, metnin kurgusalılığı konusundaki netlik ve geçmişe dayanan verilerin eşzamanlılık üzerinden değil amaca yönelik ve birey temelli kurgulanması, değişimin ortaya çıktığı önemli noktalar olarak edebiyatta yerini alır. Tüm bu değişiklikler çerçevesinde tarihi olan edebiyata günümüzde artık post-postmodern tarihi roman özellikleri ile malzeme olduğu ileri sürülmektedir. Kısacası postmodernden post-postmoderne evrilen tüm özelliklerin tarihi roman düzleminde de görüldüğü dile getirilebilir. Bu çalışmada öncelikle post-postmodern tarihi romana alt yapı oluşturması açısından postmodern tarihi romana kısaca

¹ **Beyan (Bildiri):** Bu makale, *Post-Postmodern Tarihi Bir Roman Okuması: Orhan Pamuk "Veba Geceleri" isimli bildiri* çalışması kapsamında üretilmiştir. Söz konusu çalışma, 1 - 3 Haziran 2024 tarihleri arasında "EGE 11. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ"nde sunulan *Post-Postmodern Tarihi Bir Roman Okuması: Orhan Pamuk "Veba Geceleri"* başlıklı bildirin genişletilmiş halidir.

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik İzni: Etik izin gerektiren bir çalışma değildir.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Ithenticate / Oran: %3

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 17.07.2024-**Kabul Tarihi:** 20.09.2024-**Yayın Tarihi:** 21.09.2024; DOI: <https://zenodo.org/record/13823879>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü/ Assist. Prof. Selçuk University, Faculty of Literature, Department of German Language and Literature (Konya, Türkiye), mugearslan@selcuk.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-7880>, ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>, ISNI: 0000 0001 2308 7215, Crossref Funder ID: 501100007086

³ YL Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı/ Master Student, Selçuk University, Institute of Social Sciences, Department of German Language and Literature (Konya, Türkiye), karagosoglutaha@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-7571-9321>, ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>, ISNI: 0000 0001 2308 7215, Crossref Funder ID: 501100007086

değinilecek, ardından post-postmodern tarihi roman ve en belirgin nitelikleri ortaya konmaya çalışılacaktır. Sonrasında ise bu nitelikler çerçevesinde Orhan Pamuk'un 2021 yılında yayınlanan "Veba Geceleri" romanı incelenecektir. Sonuç olarak söz konusu romanın post-postmodern tarihi romana uygun nitelikleri eser içerisinden örneklerle metne dayalı yöntem ışığında ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Postmodern, post-postmodern, tarihi roman, Veba Geceleri, Orhan Pamuk.

Analysis of Orhan Pamuk's "Veba Geceleri" as a Post-Postmodern Historical Novel⁴

Abstract

Today, the post-postmodern approach emerges with the criticism of the postmodern perspective at certain points. This new approach, especially in literary and aesthetic terms, tries to justify this through some works by determining that the postmodern narrative has recently - especially after 2000 - differentiated at certain points. The changes that have occurred in the postmodern narrative over time have also led to changes in the perspective of the historical novel. In particular, the hero's search for identity, the introduction of a distinct narrator, the clarity about the fictionality of the text, and the purpose-oriented and individual-based fictionalisation of the data based on the past, not on simultaneity, take their place in literature as important points where change occurs. Within the framework of all these changes, it is argued that the historical is now a material for literature with the characteristics of the post-postmodern historical novel. In this study, firstly, the postmodern historical novel will be briefly mentioned in order to provide a background for the post-postmodern historical novel, then the post-postmodern historical novel and its most prominent qualities will be tried to be revealed. Then, within the framework of these qualities, Orhan Pamuk's novel "Veba Geceleri" published in 2021 will be analysed. As a result, the qualities of the novel in question suitable for the post-postmodern historical novel will be revealed in the light of the text-based method with examples from the work.

Keywords: Postmodern, post-postmodern, historical novel, Veba Geceleri, Orhan Pamuk.

⁴ **Statement (Paper):** This article was produced within the scope of the paper titled *Post-Postmodern Tarihi Bir Roman Okuması: Orhan Pamuk "Veba Geceleri"*. The study in question is an expanded version of the paper titled *Post-Postmodern Historical Novel Reading: Orhan Pamuk "Veba Geceleri"* presented at the "AEGEAN 11th INTERNATIONAL SOCIAL SCIENCES CONGRESS" between 1 - 3 June 2024.

It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethics Approval: It is not a study that requires ethical permission.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received -Ithenticatge, Rate: %3

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 17.07.2024-Acceptance Date: 20.09.2024-Publication Date: 21.09.2024; DOI: <https://zenodo.org/record/13823879> **Peer Review:** Two External Referees / Double Blind

Giriş

Toplum ve kültürün tipik bir ürünü olarak edebiyat, yaşanan toplumsal, kültürel ve siyasi değişimlere ve gelişmelere bağlı olarak şekillenir. Böylece farklı dönemlerde benzerlik ve farklılık, birbirini tamamlama, kabul ya da red, yenilik getirme, eleştiri ve dengeleme temelinde yeni edebi ve estetik eğilimler ortaya çıkabilmektedir. Bazen bir edebi dönem ya da eğilim, kendinden öncekinin kazanımlarını reddedip yenilerini doğurmuş, bazen ise öncekini tamamlamıştır.

Yazın sanatında modern ve postmodern edebiyat arasındaki farklılıklar, hala devam eden bir tartışma alanıdır. Söz konusu iki edebi yaklaşım, özellikle biçim-içerik açısından belli noktalarda birbirine zıt iki kutup oluşturur. Zıtlıklarından hareketle oluşturduğu uyum -aşında salınım- ise günümüzde yeni bir edebi ve estetik anlayışı ortaya çıkarmıştır. Postmodern yaklaşımın belli noktalarda tekrardan moderne yanaşmasıyla ikisi arasında bir salınım ilişkisi olması gerektiğini savunanlar şuan yeni bir edebi eğilim üzerinde durmaktadır. Söz konusu eğilimin yeni bir etikete ihtiyaç duyduğu sık sık dile getirilmektedir. Bu ihtiyacı gidermek adına günümüzdeki eğilimi tanımlamak için post-postmodernizm, metamodernizm ya da transmodernizm kavramları gün yüzüne çıkmıştır. Edebiyat açısından bu yaklaşımın izdüşümü, edebi türlerde -örneğin, postmodern anlatının önemli bir türü olan tarihi romanda da- kendini göstermektedir. Böylece günümüz tarihi romanlarının yazım biçimi açısından postmodern eserlerden farklılaşmış olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin, yeni Alman edebiyatı ve karşılaştırmalı edebiyat alanlarında çalışmalar yapan Erik Schilling, 2000'li yıllardan itibaren tarihi romanın genel özelliklerinde gözle görülür değişimlerin meydana geldiğini belirtmektedir (2012: 217). Schilling, bu özellikleri ele alırken post-postmodern veya metamodern terimini kullanmaz, 2000 sonrası yazılan tarihi romanlar ya da günümüz tarihi romanları ifadesini tercih eder. Ancak onun ifadelerinden anlaşılacak yeni edebi eğilimin zaten post-postmodern, metamodern ya da transmodern tanımlamaları çerçevesinde tartışıldığıdır. Özellikle kahramanın kimlik arayışı, belirgin bir anlatıcının devreye girmesi, metnin kurgusalılığı konusundaki netlik ve geçmişe dayanan verilerin eşzamanlılık üzerinden değil amaca yönelik ve birey temelli kurgulanması, değişimin ortaya çıktığı önemli noktalar olarak Schilling'in çalışmalarında yerini alır. Tüm bu değişiklikler çerçevesinde tarihi olanın edebiyata günümüzde artık post-postmodern tarihi roman özellikleri ile malzeme olduğu ileri sürülebilir.

Çalışmanın ilk kısmında öncelikle post-postmodern tarihi romana alt yapı oluşturması açısından postmodern tarihi roman ve özelliklerine kısaca değinilecektir. Ardından post-postmodern tarihi roman ve en belirgin nitelikleri ortaya konmaya çalışılacaktır. Sonrasında ise bu nitelikler çerçevesinde Orhan Pamuk'un 2021 yılında yayınlanan "Vebe Geceleri" adlı romanı incelenecektir. Sonuç olarak söz konusu romanın post-postmodern tarihi romana uygun nitelikleri eser içerisinde örneklerle metne dayalı yöntem ışığında ortaya konacaktır.

Postmodern Tarihi Roman ve Özellikleri

Tarih ve edebiyatın kesişme noktasında bulunan tarihi roman, geçmişte başlamış ve yine geçmişte bitmiş olayların, kişilerin, konuların anlatıldığı bir roman türüdür (Argunşah, 2002: 17). İnsanın, geçmiş ile iletişim kurmasına olanak veren yapısından dolayı tarihi roman her zaman popüleritesini korumuştur. Aust'un ifade ettiği gibi tarihi romanın en temel amacı geçmiş sunmaktır (1994: 7). Postmodern eğilimin başlangıcına kadar olan süreç içerisinde tarihi romanın görevi, bilinen geçmiş destekler tarzda ele alarak işleniydi. Yazarlar bilinen tarihe bağlı, bilgi ve belgelere dayanan eserler oluştururken onların arasında boş bırakılmış alanların kurgusal bir gerçeklik ile doldurulmasıyla ilgilenmekteydi (Aust, 1994: 7).

Modern tarihi romanın gerçeklik ile kurduğu bu bağ, postmodern bakış açısıyla değişikliğe uğramıştır. Tarih ve tarihi olan, farklı ve postmodern ifadeyle "yeni" bir bakış açısı kazanmıştır. Bu yeni bakış açısı, postmodern tarihi romanlarda kendini teorik olarak yeni tarihselcilik anlayışında ortaya koyar. Yeni tarihselcilik, geçmişin yalnızca metinler ve anlatılar yoluyla aktarıldığına ve zamanın geri döndürülemez yapısı sebebiyle deneyimlenemediğine vurgu yapmaktadır (Taniyan, 2002: 82). White, tarihin içerisinde bir hikâye olmadığını aksine tarihin yani geçmişin tarihçiler tarafından bir anlatı şekli olarak hikâyelerin içerisine eklendiğini vurgular (2022: 15). Kısacası yeni tarihselcilik, tarihin ve tarihi romanın gerçeklik iddiasına karşı çıkmış, her fırsatta tarihçilerin objektif olmasının mümkün olmadığını, sübjektifliğin gerçeklere karşı şüpheye yol açtığını ve bu durumun gerçeklikten ziyade bir yorum olarak kabul edilebileceğini öne sürmüştür (Grimm, 2007: 48, Hutcheon, 2020: 254).

Yeni tarihselciliğin tarihe olan bu bakış açısı postmodern eğilimde yazılan tarihi romanların karakteristik özelliklerinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Tarihsel üst kurmaca (Alm. :historische Metafiktion), özyansıtma (Selbstreflexion), özgönderim (Selbstreferenz), doğrusal (kronolojik) olmayan parçalı anlatı (episodische und nicht lineare Erzählung), anakronikler (Anakronien), parodi (Parodie) ve ironi (Ironie) tarihi olanın postmodern anlatımında öne çıkar. Bu özellikler birbirini tamamlayıcı şekildedir ve hepsi tarihi üstkurmacaya hizmet eder niteliktedir (Schilling, 2012: 46-50).

Üst kurmaca ya da üst kurgu, anlatacağı bir şey kalmayan edebiyatın artık kendisini yani kurgusunu/oluşma sürecini anlatmaya başlamasıdır (Ecevit, 2023: 21). Tarihi üst kurguda, üst kurgu tarihi metinler üzerinden gerçekleşir (Hutcheon, 2020: 218). Amacı, tarihi bilgi ve belgelerle kurmaca düzleminde oynamaktır. Okuruna bunların insan yapımı olduğunu ve bu öznelik vurgusu ile insan yapısı olanda her zaman bir şekilde hatalar çıkabileceğini gösterir. Çünkü postmodern edebiyat kendi gerçekliği dışında kalan her şeye şüpheli bir tutum takınır. Bu sebeple sadece kendini referans alır/gösterir. Öz-gönderim ve öz-yansıtma ilkesi ışığında kendi dışındaki kaynakları ciddiye almaz, çünkü kendisi dışında iddia edebileceği bir gerçeklik yoktur (Kırca, 2009: 14). Bir şey aktarırken önemli olan paradoksal bir şekilde kendini şahit göstermesidir. Öz-yansıtma ve öz-gönderim, kitabın sesidir (Geppert, 2009: 180-181). Bu ses, geçmişini bilinenin dışında farklı canlandırarak okuru şüpheye düşürür.

Geçmiş, şimdi ve geleceğin iç içe geçtiği postmodern yazında tarihi romanlar, çoğulcu bakış açısının etkisiyle anakronizme yönelir ve zaman yanılışı yaratılabilirler. Postmodern anlatımın yapı taşlarından olan anakronikler (Antakyalıoğlu, 2013: 166), bir çağda olan herhangi bir şeyi başka bir çağa entegre ederek yabancılaşma efekti sağlar (Grimm, 2007: 193). Böylelikle zaman ve mekân algısının bütünlüğü kesintiye uğratılır. Postmodern metinlerde doğrusal olmayan parçalı bir anlatım tarzı belirgindir. Geriye ve ileriye zamansal sıçramalar ile kronolojik anlatımın engellenmesi amaçlanmaktadır. Parçalı anlatım tekniği çerçevesinde oluşturulan birden fazla bölüm ile parçalar, birlikte bir bütünlük sağlar ve bu anlatı biçimi yine çoğulcu bakış açısını desteklenmiş olur (Potsch, 2014: 14, 147). Burada amaç aynı olayın farklı bakış açılarıyla ele alınmasıdır. Bölümler arasında senkronizasyon söz konusudur (Potsch, 2014: 45). Bu şekilde tarihi olayları farklı açılardan ele alarak doğrunun tek olduğu kabulüne karşı çıkarılır.

Olayların ve tarihi olanın farklı bakış açılarıyla çoğulcu serimlenmesi, postmodern tarihi romanın diğer önemli özellikleri olan metinlerarasılık, parodi ve ironi ile de desteklenir. Geçmişin metinler üzerinden aktarılıyor olması sebebiyle tarihi romanlar doğası gereği metinlerarasıdır (Geppert, 2009: 164). Böylelikle metinlerarasılık da diğer özellikler gibi tarihi üst kurguya hizmet eder (Hutcheon, 2020: 246). Başka metinlere referans gönderen ana metin, parodik bir biçimde işlenirken geleneksel kalıpları yıkıma uğratar. Metin eleştirel veya ironik olarak okunabilecek bir duruma gelir. Bu sayede geçmişin ideolojisi ve sorunlarıyla yüzleşme gerçekleşir (Hutcheon, 1987: 179-180).

En genel anlamda postmodern yazında tarihi romanların amacı, genelde okuru geçmiş ile hesaplaşmaya itmektir. Tarihi üst kurmacayı kullanarak okur, bilinen geçmişe şüphe duyar. Roman, geçmişi parodik ve ironik olarak ele alırken, anakronikler ve doğrusal olmayan parçalı anlatı aracılığıyla zaman algısını yıkar. Öz-yansıtma ve öz-gönderimde bulunarak kendisi dışındaki kaynakların güvensizliğini ortaya koyar. Okurda geçmişin bilinenden çok farklı olabileceği kanısını oluşturur. Günümüz tarihi romanlarının bu özelliklerden saptığı noktalar belirtilerek tarihi roman çerçevesinde postmodern yaklaşım eleştirilmekte ve onu dengeleyen bir edebi yaklaşım olarak post-postmodernizm belirgin hale gelmektedir.

Post-postmodern Tarihi Roman Kavramı ve Özellikleri

Post-postmodernizm -diğer bir ifadeyle metamodernizm- hala gelişmekte olan ve kuramsallaşma çabaları devam eden bir kavramdır (Evis, 2022: 210). Söz konusu kavram, bir kopuşu ya da reddedişi imlemez. Kopuş ya da reddedişin aksine bu yeni yaklaşım, postmodernin zaman içerisinde bazı özellikler üzerinde yoğunlaştığını ve mutasyona uğradığını iddia eder (Nealon, 2012: IV). Nealon'a göre, Fredric Jameson'un 1984'te kaleme aldığı makalesinin üzerinden uzun zaman geçmiştir ve bu yüzden birçok tarihi olay zaten yaşanmış olduğundan postmodern günümüzde anakronik kalmıştır (2012:14). Çağımızda kurguyu domine eden postmodern anlayıştan artık uzaklaşmış (Drago, 2017:2) ve onun yarattığı modası geçmiş duygusu post-postmodernizmi doğurmuştur (Nixon: 2013: XIV, XV).

Post-postmodernizm, yirminci yüzyılın sonlarındaki postmodern tutumun ötesine geçildiğini tartışan ve kuşağımızın sezgisel olarak bunu fark ettiğini hissettiren, günümüzdeki kültürel gelişmeleri tanımlamak için kullanılan ve son yıllarda ilgi gören bir terimdir (Turner, 2019). İster post-postmodernizm ister neo-realizm ister metamodernizm olarak nitelendirilmiş olsun, bu kavramlar postmodernin sona erdiğini ifade ederler ve her biri aynı noktada birleşirler:

Neo-realizm, post-postmodernizm ve metamodernizm gibi postmodernizm sonrası tartışılan estetiklerin ortak özelliklerinin gerçeklik ve kurgu arasındaki farkı göstermek ve vurgulamaktan çok, iletişime ve paylaşmaya odaklandıkları, aynı zamanda da daha pozitif bir bakış açısı sundukları gözlemlenmiştir (Ateş, 2019: 84).

Postmodern çoğulculuk, pastiş ve parataksik düşünce biçimi yerini metamodern olarak tanımlanabilecek, modern coşku ve postmodern ironiyi bir araya getiren yeni bir yapıya bırakmıştır (van den Akker & Vermeulen, 2010: 1). R. van den Akker ve T. Vermeulen bu yeni yapıyı çalışmalarında "metamodern" olarak nitelendirir ve metamodern kavramıyla ontolojik olarak modern ve postmodern arasında gidip gelen bir sarkacımler (2010: 5). Bu sarkaç, modern coşku ve postmodern ironi, umutla melankoli, saflık ve biliş, empati ve duygusuzluk, birlik ve çoğulluk, bütünlük ve parçalılık arasında gidip gelir. Metamodern coşku fanatizme doğru her yöneldiğinde yerçekimi onu ironiye doğru çeker, ironi ilgisizliğe doğru kaydığında yerçekimi onu geri coşkuya götürür. Bu açıdan metamodern edebi eğilim temelde sürekli bir "arada olma" durumunu çağırıştır (van den Akker & Vermeulen, 2010: 6).

Post-postmodern yaklaşım, herşeyden önce kimlik olgusuna dikkat çeker. Kimlik, artık yapılandırmaya tabi tutulan bir meta haline gelmiştir. Nealon, iki başatın kimlik üzerinde doğrudan etkisi olduğunu; bunlardan birinin medya diğerinin ise gelişmiş kapitalist düzen olduğunu belirtir. Medya, post-postmodern çağın insanı üzerinde bilinçli bir şekilde yönlendirme yapmaya çalışır (Nealon, 2012:24). Böylelikle insan alışkanlıklarından, benliğinden vazgeçip yeni alışkanlıklara yeni bir benliğe kapı aralayabilir, yeni bir kimlik oluşturabilir. Diğer post-postmodernin sürekli olarak eleştirdiği gelişmiş kapitalist düzenin varlığıdır. Burada paradoksal ilişkinin varlığı hakkında Nealon, bu gelişmiş kapitalist

düzene karşı çıkan bireylerin de aslında birer kapitalist olduğunu iletir. Ayrıca, Tanrı ve Para kavramlarını sorgular ve onları birer güç birimi olarak kabul eder. Nietzsche'nin "tanrı öldü" fikrinin post-postmodernde "Tanrı öldü ancak Nasdaq hisseleri dalgalı seyrediyor" şeklinde kabul edildiğini belirtir (Nealon, 2012: 94). Hayatın her bölümünde yaşanan markalaşma yarışı tüketici toplumun kimliği üzerinde doğrudan etkiye neden olmaktadır (Nealon, 2012:XXIV). Kapitalist düzenin yanı sıra çağın insanının yaşadığı sosyolojik bir diğer problem kimlik bölünmesidir. Bu bölünme, yazarlar üzerinde de etki göstermiş, birden fazla kimliğe ve kültüre sahip diasporadan gelen yazar modeli ön plana çıkmıştır (Ning, 2023:49-50).

Nixon, post-postmodernizmi postmodern formları kullanan yoğunlaştırılmış bir sürüm şeklinde tanımlar (2013: 138). Post-postmodernizmin, temelde postmodernin devamı niteliğinde bir oluşum olduğunu, aralarındaki farkları belirginleştirerek açıklar. Edebiyat artık eski gerçeklerin bir aracı değil, sanal dünyalar yaratabilen sahte güçlerin sahibidir (Nealon, 2012: 157-158). Post-postmodernin, postmodern edebiyattan farklılaştığı temel nokta ise anlatı biçimidir. Postmodern eserler yapısı gereği yorumlanmaya açık eserlerdir, okurun çözmesi gereken bir yapıda oldukları için bir takım derin düşünme ve anlama çabası gerektirirler. Post-postmodern ise postmodernin bu aşırı yorumlama işleminde kaçınır, onun üzerinde durduğu şey manipüle etme işlevidir (Nealon, 2012: 129,133,148). Bu sebeple okur için oyun kurgulamak, metni karmaşıklaştırmak yerine anlatı temelinde okurun ilgisini yazma ve anlatma eylemine çeker. Drago, bazı yazarların – örneğin, Salman, Rushdie ve Philip Roth- eserlerinde yazma ve anlatma eylemlerinin ön planda olduğunu ve okura cevap vermekten ziyade onun soru sormasını amaçlandığı ve bu sayede dünya ve kimlik algısının sadece bir illüzyondan ibaret olduğunu göstermeyi amaçladıklarını vurgular (2017: 7). Hem roman hem de tarihi roman bağlamında edebiyatta yaşanan bu değişimlerin etkileri post-postmodern anlatıda kendisini göstermiş, bu sebeple artık tarihi olan anlatılırken anlatı ve kimlik sorunu üzerine yoğunlaşmalar başlamıştır.

Günümüz Tarihi Romanlarındaki Post-postmodern Özellikler

Schilling, 2000'li yıllardan itibaren tarihi romanın genel özelliklerinde gözle görülür değişimlerin meydana geldiğini belirtmektedir. Söz konusu değişimleri, "çoğulculuk, çokseslilik ve çok yönlü bakış açısı yerine kimlik arayışı", "açık uçlu yazar, okur ve metin ilişkisi yerine belirgin ve dişe dokunur bir anlatıcının devreye girmesi", "gerçek-kurgu karmaşası yerine okura direkt iletilen olayların kurgu odaklı olduğu gerçeği" ve "eş zamanlılık yerine geçmişin kaynak gösterilmesi" başlıkları altında irdeler (Schilling, 2012: 217). Bu özellikleri ele alırken post-postmodern veya metamodern terimini kullanmaz, ancak onun ifadeleri bu teorilerle örtüşmektedir. Bu çalışma için seçilen roman, tüm bu özellikler çerçevesinde değerlendirilecektir.

Çoğulculuk Yerine Kimlik Arayışı

Postmodern anlayış, gerçeğin bir ve tek olamayacağını, aksine onun çoklu bir yapıya sahip olduğunu her fırsatta dile getirir (Argunşah, 2016: 142). Tarih yapısı gereği postmodernin çoğul bakış açısına imkân sunar. Postmodern, öznel yargılar barındırmasından dolayı tarihi olanda gerçeğliği daima problemli görür (Kırca, 2009: 6). Nesnelliği sağlamak için olaylar bu anlayış çerçevesinde çoğul bakış açısı ile iletir. Hikâyelerin ve tarihin sürekli olarak farklı anlatılar üzerinden ele alınması çoğulcu yapıyı ortaya çıkarır (Schilling, 2012: 278-280). Her anlatıda az ya da çok bir şeyler değişir. Postmodern anlayış, yüzyıllardır olayların farklı şekillerde aktarıldığına dikkat çeker ve bu sebeple anlatma eylemini çoğulcu ve çok sesli olarak benimser (Schilling, 2012: 280).

Postmodern yaklaşımda tartışmalar ağırlıklı olarak geçmişin/tarihsel olanın doğruluğu ve kurgusallığı üzerindedir. Bu yeni yaklaşımda ise tartışmalar, romanın kişiler kadrosuna, insanlara, kahramanlarının üzerinde dönmeye başlar. Geçmiş, artık şüphelenilen değil, hesaplaşılması gereken bir yapıdır. Tarihi bir anlatı içerisinde anlatıcı, geçmişle hesaplaşıp, gelecek için fayda sağlama amacıyla önce kimlik kaybı yaşar (kimlikten vazgeçer), daha sonra kimliği yeniden yapılandırma yoluna gider. Böylece yeni bir kimlik oluşumu ortaya çıkar (Schilling, 2012: 286). Yitik ve parçalanmış bir kimliğin yarattığı krizi yaşayan kahraman, okura bu parçalarla birlikte kimliğin yeniden inşasını biyografik olarak sunmaktadır (Schilling, 2012: 291). Tarihi roman, kimlik oluşturma sürecinde yaşanan duygusal boyutların yansıtılmasına imkân sağlayan bir yapıya sahiptir. Ayrıca yine bu süreçte yaşanan sıkıntılarla nasıl başa çıkılabileceğini gösterir (Schilling, 2012: 291-297):

Kendi kimliğini aktif olarak şekillendirme ve değiştirme, sanatsal yaratımın ötesinde, günümüzde birçok toplumsal ve siyasi tartışma ile gelişmenin dolaylı, aynı zamanda ana temalarından biridir. "Büyük tarih" kapsamında, birleşik Avrupa'nın yeni bir kimlik arayışı buna örnek olarak gösterilebilir. Kişisel ve daha dar kapsamda ise, günümüzde internetin sunduğu iletişim olanaklarında, kısa mesajlarda ve sosyal medya platformlarında, yeni neslin kendilerine günlük olarak yeni kimlik yaratmasıyla ilgili milyonlarca örnek bulunabilir – , yeni nesilde bu örnekler öz benlikle uyusabilir ya da "ben" farklı ve yeni bir biçimde oluşturulabilir. Bu benlik oluşturma biçimleri, son yıllarda her zaman yeni biçimlerde mümkün olmuş ve artık neredeyse toplumsal olarak bir gereklilik haline gelmiştir. Böylece, kendi kimliğini yeni bir biçimde oluşturma bireyin sorumlu olduğu evrensel bir konu haline gelir (Schilling, 2012: 295)⁵.

Kimlik bağlamında M. Foucault ve L. Althusser'in da savunduğu üzere bireyin özneye dönüşümü söylem temelinde gerçekleşir (Sağiroğlu, 2022: 28). Bu açıdan kimlik olgusu günümüzde oluşumu tamamlanmış bir yapı olarak değil, söylemin şekillendirdiği bir dizi yapı olarak algılanmalıdır (Sağiroğlu, 2022: 30). Söz konusu bu yapı yani kimlik günümüzde bireyin öncelikle kendisine sonrasında ise topluma kanıtlamak ihtiyacı hissettiği bir olgu olarak düşünülebilir. Böylece özellikle tarihi romanlarda (yiten) kimliğin yeniden diriltilmesi önem kazanmıştır.

Postmodern tarihi roman gerçek ve kurgu kavramlarını merkeze taşıyıp olayları bu bağlamda çoğulcu bir yapı olarak sunarken, günümüz tarihi romanı yani post-postmodern tarihi roman kimlik kavramını ön plana çıkarmaktadır. Edebiyat, kimlik oluşturma ve geçmişle hesaplaşma safhasında kullanılan başarılı bir araçtır (Schilling, 2012: 289). Geçmişle olan ilişkisi açısından tarihi roman biçimsel olarak edebiyatın bu görevini yerine getirmeye yardımcı olur.

Belirgin Anlatıcı

Postmodern yaklaşımda yazar, okur ve metin kavramları karmaşık bir yapıda sunulur (Schilling, 2012: 280). Postmodern için en önemli şey anlamın kendisidir. Anlam, postmodern yaklaşımda çoğulcu yapıdadır. Yazarın aktarmak istediği anlam, metnin aktardığı anlam, okurun alımladığı anlam, çoğulcu bakış açısını desteklemektedir (Schilling, 2012: 281). Post-postmodern yaklaşımda ise yazarın ve bazen anlatıcının kendisini gizlediği, anlamın sürekli devinim içerisinde olduğu, oyunumsu yapıdaki metin

⁵ Metnin dili Almanca olduğundan ve Türkçe çevirisi bulunmadığından alıntılar bu çalışmanın yazarları tarafından Türkçeleştirilmiştir. Orijinal alıntı: "Die tätige Gestaltung und Modifikation eigener Identitäten zählt auch jenseits des künstlerischen Schaffens zu den impliziten Leitthemen zahlreicher gesellschaftlicher und politischer Debatten und Entwicklungen unserer Zeit. Im Bereich der ›großen Geschichte‹ lässt sich dies beispielsweise für die Suche des vereinten Europa nach einem neuen Selbstverständnis behaupten. Im kleinen, persönlichen Bereich legen die heute im Internet verfügbaren Kommunikationsmöglichkeiten in Kurznachrichtendiensten und sozialen Netzwerken millionenfach Zeugnis davon ab, wie sich gerade die jüngere Generation tagtäglich mit der Erschaffung einer eigenen Identität befasst – mag sie sich mit dem persönlichen Selbstbild decken oder das Ich versuchsweise anders und neu gestalten. Diese Formen der Ich-Erschaffung sind in den letzten Jahren in immer neuen Formen möglich geworden und inzwischen geradezu sozial geboten. Sie heben damit die Erzeugung eigener Identität auf neue Weise in den Rang eines universalen Themas der Gegenwart, demgegenüber sich das Individuum tätig verhalten muss".

anlayışından vazgeçtiği görölmektedir (Schilling, 2012: 277-280).

Bu yeni dönemde-2000'den sonra yazılan- tarihi romanlarda anlatıyı taşıyan tek bir karakter ortaya çıkmıştır ve okurdan açıkça kurgu olduğu belli olan bu esere okuma hevesiyle yaklaşması beklenmektedir. Belirgin bir anlatıcının devreye girmesi, anlatının önem kazanması anlamına gelir. Anlatıcı, olayları kendi perspektifinden çoğulcu şekilde genellikle kronolojik olarak ele alır (Schilling, 2012: 277-278). Anlatıcı, kimlik bunalımları yaşıyan kahramanın kurtulması ve kimliğini yeniden yapılandırması için büyük tarihe kapı aralar. Oluşturulan kimliğin güvenirliliği ve dayanıklılığı için ise geçmişle hesaplaşılır (Schilling, 2012: 287-288).

Bu yeni anlatı biçiminde, postmodernin yazar, okur ve metin arasındaki açık uçlu ve çoklu anlam ilişkilerinden vazgeçilmiştir. Bunun yerine kendisini gizleme gereği duymayan, anlattıklarının kurgu olduğunu açıkça belirten, okurla oyun oynamayı amaçlamayan bir anlatıcı devreye girer.

Kurgu Temelli Anlatım

Postmodernin üzerinde en çok durduğu noktalardan birisi, gerçek ve kurgunun iç içe geçme durumudur. Postmodern, gerçek ve kurgu arasındaki sınırları kaldırarak okuru şüpheye düşürmeyi amaçlamaktadır (Schilling, 2012: 283). Geçmişte yaşıyan olayları farklı bakış açıları eşliğinde ele alarak gerçeğin çoğulcu yapısına dikkat çeker.

Günümüz tarihi romanlarında ise, her tarih yazımının subjektif bir anlatı biçimi olarak kabul edilmesiyle kurgu ve gerçeklik çekişmesine son verilmiş, tüm anlatıların kurgu olduğu görüşü kabul bulmuştur. Bu sebeple anlatıların gerçekliği sorunsal sorgulanmaz hale gelir (Schilling, 2012: 288). Yazar, anlatısının açıkça veya örtük bir şekilde kurgusal olduğunu okura bildirir. Okur, bu bilinçli daveti kabul eder ve kurgusalılıkta gerçeklik arama peşinde koşmaz.

Günümüz tarihi romanlarında, Schilling'in ifadesiyle gerçeklik ve kurgu arasındaki çekişmeler kurgunun lehine sonuçlanmıştır (2012: 285). Yazar, eserin açıkça kurgu olduğunu ifade ederek okurun peşinen bu durumu kabul etmesini arzu etmektedir. Böylelikle okur gerçeklik arama yoluna girişmez (Schilling, 2012: 285).

Geçmişin Kaynak Gösterilmesi

Roman türleri arasında zaman kavramının en belirgin ve önemli olduğu türlerden birisi tarihi romandır. Tarihi romanlar, geçmişten bir dönem sunmayı hedefler, bu nedenle zaman unsuru bu tür için kritik ve merkezi bir rol oynar. Tarihi roman, her zaman farklı zaman katmanlarını bir arada kullanır (Schilling, 2012: 284). Postmodern anlatı, bu ilke temelinde zamanın eş zamanlılık ilkesine uygun olarak kullanılmasına imkân tanır. Olayları bireysel veya kolektif bilinçaltında şimdiki zaman seviyesinde çok yönlü işleyebilir (Schilling, 2012: 284).

Eşzamanlılık, hikâyenin zamanı ile olayın zamanının denkliği olarak tanımlanabilir (Narlı, 2002: 94). Bir olayın, oluş anının aktarılmasıdır. "Anlatıcı, geçmişte yaşıyanmış olayları anlatabileceği gibi, halen içinde yaşadığı zamanı da aktarabilir" (Narlı, 2002: 93). Ashında postmodern ve post-postmodern arasındaki temel fark burada yatmaktadır. Postmodern, okuru yaşıyan zamanın içerisine çeker. Olaylara onu tanık eder. Böylece anlatı, ayna görevi görmüş olur ve zamanlar arasında sürekli geçişler yapılabilir (Schilling, 2012: 284).

Postmodernin eşzamanlılık ilkesinin eleştirisi ile post-postmodern anlatıda geçmiş referans olarak gösterilir. Bu yeni yaklaşımda tarihi romanda ele alınan geçmiş, eş zamanlılık özelliği göstermez, aksine kahramanların biyografileri doğrultusunda kronolojik olarak ele alınır (Schilling, 2012: 289). Okur, geçmişin içerisine dâhil edilmez, olaylar geçmişte olmuş bitmiş haliyle okura aktarılır.

Geçmişin kaynak gösterilmesi ilkesinde tarih, artık eş zamanlılık ilkesinden uzaklaşıp doğrusal/kronolojik bir hale gelirken, bugünün ve geleceğin inşasında önemli bir konuma yükselmiştir. Çünkü geçmişle ilgilenmek, günümüz için faydalı bir durum yaratmaktadır ve geçmişteki kolektif bilince erişmek, onunla hesaplaşmak bugünün kimliğinin inşasına katkı sağlamaktadır. Geçmiş, artık şimdi ve gelecek üzerinde etkilidir ve bunları şekillendirir (Schilling, 2012: 289).

Post-postmodern Tarihi Roman Olarak "Veba Geceleri"

Postmodern yazım tarzını benimsemiş bir yazar olarak tanımlanan Orhan Pamuk'un 2021 yılında kaleme aldığı 537 sayfalık eseri "Veba Geceleri", okuru konuya hazırlayan bir "Giriş" bölümü ve sonrasında 79 ayrı bölümden oluşmaktadır. Eserde Osmanlı Devleti'nin 29. Vilayeti olan Minger adasında meydana gelen veba salgını ve salgına sebep olan olayların altı aylık zaman dilimi anlatılmaktadır. Hayali bir yazar olan Mina Mingerli, Osmanlı hükümdarlarından V. Murat'ın küçük kızı olan büyükannesi Pakize Sultan'ın ablası Hatice Sultan için yazdığı 113 mektuptan yararlanarak eseri kaleme almıştır.

Hayali bir ada olan Minger adasında ortaya çıkan ve halkı huzursuz eden veba salgınına kontrol altına almak adına dönemin padişahı II. Abdülhamit Han tarafından görevlendirilen Leh asıllı Osmanlı Karantina Teşkilatı'nın başındaki Sağlık Başmüfettişi Bonkowski Paşa ve yardımcısı Doktor İlias Minger'e gönderilir. İzmir'de çıkan salgınla mücadelede başarılı olan Bonkowski Paşa ve yardımcısı buradaki işleri bitince Minger'e gitmek üzere İzmir'den Aziziye gemisine binerler. Aziziye gemisinde Çin'deki ayaklanmalarda Müslümanları tenkit etme görevi bulunan kişilerle birlikte yeni evli çift Pakize Sultan ve eşi Doktor Nuri de vardır. Bonkowski Paşa ve yardımcısı adaya vardıklarında salgın çoktan başlamıştır. Ancak Vali Sami Paşa durumun ciddiyetinin farkında değildir. Bonkowski Paşa salgının durumunu incelerken suikaste uğrar ve hayatını kaybeder. Bunun üzerine II. Abdülhamit daha önce Hicaz'da karantina görevi yürütmüş olan Damat Doktor Nuri'yi hem karantina görevini yürütmesi hem de Bonkowski Paşa'nın katillerini bulması için görevlendirir. Böylece Doktor Nuri, onun eşi Pakize Sultan ve aslen mingerli olan Pakize Sultan'ın koruması Kolağası Kamil ile birlikte adaya giderler. Vali Sami Paşa, hem Müslüman olması hem de Zat-ı Şahanelerin damadı olması sebebiyle Doktor Nuri'ye Bonkowski Paşa'dan daha sıcak yaklaşmaktadır. Adada birçok önlem alınmasına karşın salgın giderek artmaktadır. Halk adadan kaçmaya başlamıştır. Adadaki Hristiyanlar karantina kurallarına Müslümanlardan daha çok uymaktadır. Müslüman tarikat ve cemaatler karantina işlerini zorlaştırmaktadırlar. Şeyh Hamdullah bu kişilerin başında gelen bir tarikat lideridir. Vali Sami Paşa, onun üvey kardeşi Ramiz'i Bonkowski Paşa'nın ölümünden dolayı suçlamış ve idamına karar vermiştir. Fakat Saraydan gelen emirle Ramiz'i serbest bırakmak zorunda kalır. Adaya yeni bir Vali atanmasıyla işler iyice karışır. Salgınla mücadele için kurulan birliklerin başında bulunan Kolağası Kamil ve Ramiz'in çekişmelerinden sonra Minger Adası bağımsızlığını ilan eder. Kamil, Ramiz'in eski sevgilisi Zeynep ile evlenir ve adada cumhurbaşkanı seçilir. Kamil ve Zeynep'in vebadan ölmesinin ardından Şeyh Hamdullah yönetimi devralır. Osmanlı Hanedanı'ndan bir sultan ile evlenmenin kendisine siyasi güç katacağı düşüncesi ile Pakize Sultan ile sahte bir nikâh kıyar. Karantina yasaklarını kaldırır ve artan veba hastalığından ötürü o da ölür. Şeyh'in ölümünden sonra sahte nikâhlı karısı Pakize Sultan adada kraliçe seçilir ve eşi Doktor Nuri ile birlikte adayı yönetir. Karantina konusunda aldıkları kararlar ile başarılı

olur ve aday vebadan kurtarırlar, ancak daha sonra eski Murakebe Müdürü yeni Başkan Mazhar Efendi tarafından adadan gönderilirler. Önce Çin'e daha sonra Doktor Nuri'nin iş teklifi almasından dolayı Hong Kong'a giderler. Doktor Nuri orada da salgını durdurmak için çalışır. İçlerinde hep İstanbul özlemi vardır, ancak Türkiye Cumhuriyetinin çıkarttığı Osmanlı Hanedan üyelerinin ülke dışına çıkarılması yasasından dolayı geri dönemezler. Bir süre Hong Kong'da yaşadıkdan sonra hanedan üyelerinin çoğunun bulunduğu Fransa'ya yerleşirler.

Veba Geceleri'nde Kimlik Arayışı

Eserde hem hayali bir ada olan Minger ve burada yaşayan Minger halkının hem de Osmanlı soyundan gelen kurmaca anlatıcı Mina Mingerli'nin kimlik oluşumu aşamaları okura anlatılmaktadır. Bir sultanın torunu olmasına karşın anlatıcının kendisini sürekli olarak Mingerli olarak vurgulaması eski kimliğin kabul edilmediğini aksine yeni kimliğe sahip çıktığını göstermektedir. Diğer taraftan ise Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma dönemi arka plana atılmış ve söz konusu kurmaca adanın ve halkının kimlik oluşumu gösterilmek istenmektedir. İmparatorluktan ayrılan diğer devletler gibi Minger adası da bağımsızlığını ilan edecektir. Eserde örneklendiği gibi post-postmodern tarihi romanlarda kimlik mevzusu önemli bir yer tutar. Eski kimlikle hesaplaşılarak yeni kimliğin oluşturulma süreçleri ele alınır (Schilling, 2012: 286). Kimlik sorunsalı şu aşamalarla belirginleşir: Önce eski kimlik tespit edilir, sonra bu kimliğin kaybedilme sürecine girilir, kimlik sorgulamaya açılır, daha sonra kimliğin yıkıma uğrama işlemi başlar, en sonunda ise ondan vazgeçilerek yeni kimlik oluşturulur ve bu kimlik benimsenir. Mina Mingerli'nin eski kimliği şu şekilde vurgulanır: "Dikkatli okurlarım kitabımda Pakize Sultan ile Doktor Nuri'ye herkesten daha anlayışla yaklaştığımı fark etmişlerdir. Onların kızlarının torunuyum ben" (Pamuk, 2021: 499).

Mina Mingerli'nin soyu romanın kahramanlarından Padişah V. Murat'ın kızı Pakize Sultan'a ve eşi Nuri Paşa'ya dayanmaktadır. Dolayısıyla o, Osmanlı Hanedanı'nın doğal bir üyesidir. Minger milleti bağlamında ise eserde kimlik vurgusu Doktor Nuri ile Karantina Müdürü Nikos arasındaki şu diyalogta belirir:

Mingerliler sizce gerçekten bir millet midir?" diye sordu Damat Nuri. Murakabe Müdürü böyle bir soru sorduğunuzu bilseydi, bir bahaneyle sizi zindana atıp mengene işkencesiyle sorgudan geçirmek isterdi" dedi Karantina Müdürü. "Evet" adalıların bir kısmı evlerinde o eski dili konuşurlar ama o kadarı çarşıda alışveriş etmeye ancak yeter (Pamuk, 2021: 95).

Burada Osmanlı Devleti'ne bağlı kurmaca Minger adasında milli kimliğin varlığı sorgulanır. Damat Nuri Karantina Müdürü Nikos'a Mingerlilerin gerçekten bir millet olup olmadığı sorar. Sonuç olarak Minger adasında yerli halkın kimliğinin var olduğu vurgulanır.

Kimlik belirleme sürecinin ardından kimliğin kaybedilme sürecine geçilir. Bu süreçte kişinin ya da toplumun kimliği sorgulamaya ve terk etmeye başlaması, yani kimliğin kaybı süreci başlar. Anlatıcıda belirginleşen kimlik kaybı şu şekilde dile getirilir:

Bu kavgalı yıllarda annem kendi kendine bir "Minger merakı" ya da daha sonra dediği gibi "sevgisi" geliştirdi. Evet, anneannesi Pakize Sultan çocukluğunda anneme bir masaldan söz eder gibi Minger Adası'ndan, bir zamanlar kraliçe olduğundan yarı şaka yarı ciddi söz etmişti ama Minger anneannem için önemli bir konu değil, Osmanlı Padişahı V. Murat ve onun altı yüz yıllık Osmanlı ailesiydi! Melike anneannem ahlnda kocasından ayrılabilseydi, 1952'den sonra İstanbul'a dönebilmek için istediğini de söylemiştir (Pamuk, 2021: 517).

Burada Mina Mingerli'nin annesi ile başlayan kimlik yıkımı süreci anlatılmıştır. Anneannesi Melike,

hala Osmanlı soyuna bağlı kalmaya çalışmasına rağmen, annesi çeşitli sebeplerle ve Pakize Sultan'ın anlattıklarından dolayı Minger sevgisi beslemeye ve eski kimliğini yıkmaya başlamıştır. Diğer taraftan halk özelinde ise bu durum Minger halkının kimliğini sorgulamaya başlaması ile belirginleşir. Minger halkı, Avrupa ülkeleri ve Osmanlı Devleti'nden beklediği yardımlar gelmeyince onlarla aralarındaki bağı sorgulamaya başlarlar:

Damat Doktor diğer doktorlara ve Vali'ye, hastalığın farelerin ilerleyiş hızıyla limandan şehre yayılışını o gün bir kere daha harita üzerinden gösterdi. Haritadan Kolağası'nın gittiği askeri ortaokulun hastalığın yayılış yolunda olduğu anlaşılıyordu. Askeri Ortaokul karantina ilanından iki gün önce tatil edilmiş, bu yüzden de karantinaclar hiçbir öğrenciyi tecride almamışlardı. Bu bulaşık öğrencilerin bazılarının yavaş yavaş hastalanarak kendilerini belli edeceklerini düşünüyordu Doktor Nuri. Durumu yakından takip eden İstanbul seraskerliğinin uyarısıyla şehrin kuzeydoğusundaki askeri garnizondan gelip askeri okulda ders veren ve bu sayede üç beş kuruş fazla kazanan iki okullu subayın karantina ilanından sonra alaylarına geri dönmesi emredilmişti. Bu, Hacı Gemisi İsyanı ve rezaletinden sonra - vebanın bu ölçüde yayılmasına rağmen- Abdülhamit'in Osmanlı askerini Minger'de karantina işine sokmamaya hâlâ kararlı olduğunun ve Minger Adası ve halkından önce Osmanlı Devleti'ni düşündüğünün yeni bir kanıtı olarak görüldü (Pamuk, 2021: 240).

Minger halkına salgın esnasında ne Avrupa devletlerinden ne de payitahttan yardım ve destek gelmektedir. Hatta adada bulunan garnizondaki askerlerden yardım istenmesine karşın bu istek karşılık bulmamaktadır. Bunun sonucunda halkın Avrupa devletlerine ve Osmanlı Devleti'ne karşı güveni kalmamıştır. Minger halkı için bağı oldukları Osmanlı kimliği bu noktada zarar görmeye/ yıkılmaya başlar. Karantina toplantısı sırasında Osmanlı'nın Minger'i önemsemediği sonucuna varılır.

Kimliğin sorguya açılmasının ardından bir sonraki adım, kimliğin yıkıma uğramaya başlamasıdır. Yıkıma uğrayan kimliğin oluşum sürecini başlatan olay ise Osmanlı Devleti'nin Düvel-i Muazzama Devletleri ile birlikte kaçakçılığı ve vebanın adanın dışına yayılmasını engellemek için oluşturulan kordona zorla olsa katılmasıdır. Kordonun oluşturulması, Minger'de yaşayanların üzmüştür. Artık kendi başlarına kaldıklarını anlarlar:

Kordon, bütün ada halkının kalbini ve maneviyatını bozdu. Bu kararla birlikte Minger Vilayeti ahalisi karantina uygulamasının başarısız olduğunu ve bütün dünyanın kendilerine "Başımızın çaresine bakın ve bizden uzak durun!" dediğini gördü. Avrupalılardan ve Ruslardan hep korunma bekleyen Ortodoks Rumlar, Avrupalıların önce kendilerini düşündüklerini gördüler. Ama Müslümanlar da Abdülhamit'in kendilerini terk ettiğini hissettiler (Pamuk, 2021: 257).

Yaşadıkları yalnızlık hissi ada halkının dil, din ve ırk fark etmeksizin birleşmelerine zemin hazırlamıştır. Eski kimliğin yıkıma uğramasının ardından yeni kimlik etrafında birleştirici bazı faktörler devreye girer. Millet kavramı tanımlanması, bir liderin ortaya çıkışı, dil ve bayrak gibi temel kavramlar birleştirici görev görürler. Dış dünyayla olan bağların kopartılması ve adanın yalnız kalmasıyla milli kimliğin oluşumu başlar: "Tarihin, devletin, herkesin ortak görüşü "Telgrafhane Olayı"nın adada milli uyanışın başlangıcı olduğudur" (Pamuk, 2021: 267).

Milli bir liderin doğuşu, yeni kimliği destekleyici bir faktördür. Eski kimliğin yıkılıp yeni kimliğin oluşturulması süreci genellikle bir liderin ortaya çıkışıyla tetiklenir. Lider, yeni kimliğin inşasında önemli bir rol oynar ve toplumu bu değişime yönlendirir. Kabul gören lider sayesinde bu kimliğe güç kazandırılır. Aslen Mingerli olan Pakize Sultan'ın koruması Kolağası Kamil tarihin kendisine yükleyeceği liderlik görevini üstlenecektir. Kamil özelinde liderlik kimliğinin oluşmasında okuduğu Napolyon'un biyografisi ve Fransız İhtilali'nin kahramanlarının etkisi vardır. Kamil, Napolyon'un biyografisinden, Fransız İhtilali'nin kahramanlarından etkilenmiştir:

[...], sonra yazları adaya her gelişinde defalarca okuduğu Mizancı Murat'ın "Fransız İhtilali ve

Hürriyet" ile ilgili Cenevre'de Türkçe basılıp İstanbul'a gizlice yollanmış eski bir kitabını hayaller kurarak okuyordu. Böyle bir kitapla yakalanmak bütün hayatını karartabileceği için kitabı ada dışına hiç çıkartmıyor, içindeki fikirleri de kimseyle paylaşmıyordu (Pamuk, 2021: 88).

Eserin bu bölümünde, tarihi bir lider olan Napolyon ve Fransız Devrimi'nde rol almış kahramanların ilerleyen zamanlarda unutulmaz bir kahraman olarak kabul edilecek liderin gelişim sürecini nasıl etkilediği gösterilmek istenmektedir. Kamil, okuduğu bu eserle kendi düşüncelerini oluşturmaya başlayan bir lider konumuna yükselmiştir. Yeni Minger kimliğin oluşumunda etkin rol oynayacaktır.

Minger halkının milli uyanışı esnasında bayrak ve dil sembolleri ön plana çıkar. Mingerli Eczacı Nikiforo'nun ürünlerinin reklamı için yaptırdığı kumaşın üzerinde Minger gülü, Minger adasında bulunan Beyaz Dağ ve Minger kalesinin kulesi vardır. Bunlar Vali Sami Paşanın dikkatini çekmiş ve Paşa bayrağa benzettiği bu kumaşa el koymuştur. Ancak salgın döneminde adanın sayılı eczanelerinden birinin sahibi olan Nikiforo'nun Karantina Heyetine katılması önem arz etmektedir. Bonkowski Paşa, Eczacı Nikiforo'nun Karantina Heyetine katılması için tek şartının kumaşı geri almak olduğunu Vali Sami Paşa'ya bildirir. Vali Sami Paşa ile Bonkowski Paşa arasındaki şu diyalog bu noktada göze çarpar:

Vali Paşa bitişikteki yeşil yeşil kapılı küçük odaya girdi, bir sandığın kapağını açıp pembemsi Minger kırmızısı bir kumaş parçası çıkardı ve çarşaf gibi açtı.

"Bakınız, pekala bir bayrak olabilir bu!"

"Endişenizi anladım Paşam ama bir bayrak değil, Nikiforo ile gençliğimizde kurduğumuz ecza şirketinin mahsulünü tanıtır etiket resmi. şişenin üzerindeki bir çeşit amblem!" (Pamuk, 2021: 59).

Bayrağın önceleri sadece bir parça kumaş olduğu vurgulanırken Paşa'nın tereddütleri gerçek olacak ve bu kumaş daha sonra bayrak olacaktır. İlerleyen bölümlerde Vilayet binasında çıkan çatışmada Kolağası Kamil yaralı bir şekilde çekmeceden Nikiforo'nun el konulan kumaşını alacak ve vilayet balkonundan hürriyeti ilan edecektir. Çıkan çatışma esnasında Vali Sami Paşa'nın yerine yeni atanan Vali Hakkı İbrahim ölecektir. Sami Paşa bu durumun salgını yönetiminde zorluklar yaşatacağını dile getirir. Kolağası Kamil ise tam tersi düşüncededir. Artık millet olma yolunda atılacak önemli bir adım kaldığını biliyordur:

"Artık hiç kimse söz dinlemez!" diye içtenlikle ifade etti kendini Sami Paşa.

"Tam tersine Paşa hazretleri" diye o anda aklına gelen ünlü cevabını verdi Kolağası ona: "şimdi biz ileri bir adım atar ihtilali ilan edersek, terakkiperver Minger milleti bizimle birlikte bir değil iki adım atacaktır" (Pamuk, 2021: 322).

Böylelikle Kolağası Kamil'in liderliğinde Minger'in hürriyeti ilan edilmiştir. Zaman kaybetmeden eski Vali, yeni Başnazır Sami Paşa anayasa çalışmalarına başlar. Kolağası Kamil cumhurbaşkanı seçilir. Böylece yıkıma uğrayan kimliğin yeniden inşa süreci başlar. Anlatıcıda yeni kimliğin oluşum sürecine şu ifadelerle yer verilir: "Eğer Büyük Komutan olmasaydı, bugün Yunanlıların, Türklerin ve belki de İtalyanların eseri olacaktık!" dedim. "Komutan Minger'in istiklalini ve hürriyetini ilan etti ve bizi medeni milletlerin sahnesine ve seviyesine çıkardı." (Pamuk, 2021: 537). Bu noktada -yeni kimlik olarak- Minger kimliğinin anlatıcıda belirginleştiği görölmektedir. Burada kimliğin diğer kimliklerle kıyaslandığı ve liderin millet için öneminin vurgulandığı görölmektedir.

Minger kimliği oluşumu esnasında üzerinde durulan diğer bir unsur dildir. Yeni kimliğin oluşum sürecinde dilin önemi oldukça büyüktür. Dil, bir toplumun kültürel ve sosyal kimliğinin temel yapı taşlarından biridir. Yeni kimliğin oluşum sürecinde dil, kültürel devamlılığı sağlamak, topluluk içi iletişimi güçlendirmek, aidiyet hissi yaratmak ve yeni sosyal ve politik yapıları desteklemek gibi hayati

işlevler üstlenir. Mingerce binlerce yıl önce Aral gölü'nün güneyinden bu adaya yerleşen kadim kavimin dili olarak tanıtılır ve ilk olarak Kamil ve Zeynep'in tanıştırılması esnasında karşımıza çıkar. Kamil ve annesi Zeynep'e görüşü gittiklerinde Kamil su almak için taşlığa iner. Orada Zeynep ile karşılaşır. Zeynep ona Mingerce suyun nerede olduğunu söyler: "Kör karanlıkta su küpünü, maşrapayı asla bulamayacağını hissediyordu ki bir gaz lambası bir an yandı ve söndü. Bir nefeslik ışıktaki bir kadın, bir gölge, Mingerce "Akva nukaru!" (Su şurada!) diye fısıldadı" (Pamuk, 2021: 151). Sadece bu bölümde değil kitabın birçok yerinde mingerceye atıfta bulunulur. Örneğin, ilk Cumhurbaşkanı seçilen Kamil, anayasa görüşmelerinde dilin önemini vurgular. Minger adasında Mingerce konuşulur maddesini anayasaya eklemek istemektedir ve bunu kabul ettirir: "Ben de bir Kanun-i Esasi maddesi teklif etmek istiyorum. Bu da en başta olmalıdır: 'Minger'de, Minger milletinin ve Mingerya'nın öz dili Mingerce konuşulur! Devletin resmi dili geçici olarak Türkçe ve Rumcadır" (Pamuk, 2021, s.340). Anlatıcı özelinde ise dilin milli duygu ve düşünce oluşturmadaki önemi şu şekilde vurgulanır:

Yirmi küsur yıl adaya sokulmama cezasının bir başka sonucu, çok sevdiğim aslan gibi iki oğlumun tam dili öğrenecekleri yaşlardayken adaya gelememeleri ve sonunda değil Mingerce konuşmak, bu büyüklü lisanın tek kelimesini bile öğrenememeleri olmuştur. "Anadilinizi öğrenin!" diye çabalamama, onlara çıkış Mingerce öğretmeye çalıştığım zamanlarda bana ailede kraliçe dahil (ve annemle ben hariç) kimsenin Mingerce bilmediğini ve benim anneanneleriyle Türkçe konuştuğumu hatırlatır, anadillerinin Türkçe değilse İngilizce olduğunu gülümseyerek söylerlerdi. Oğullarımın benim Minger sevgimle dalga geçmeleri hatta bazan alay etmeleri ve avukata söylediğim gibi babalarının her seferinde onlardan yana çıkması, evliliğimin de boşanmayla sonuçlanmasına yol açmıştır. (Pamuk, 2021: 525)

Mina Mingerli, Minger kimliğine oldukça bağlıdır. Bu sebeple eşinden boşanır. Çocuklarına söylediklerinde anadil vurgusu ön plana çıkar. Çocukların diğer aile bireylerini işaret ederek bu durumu ciddiye almamaları ise kimliklerde yaşanan problematiği ortaya koymaktadır. Mina onları ikna etmekte zorlandığını ifade etmektedir. Mingerce sözlüklerin oluşturulması, Mingerce isim çalışmaları, adanın sokak ve cadde isimlerinin Mingerce verilmesi adadaki çeşitli dil çalışmalarına örnek olacaktır. Dilin millileştirilmesiyle yıkıma uğrayan kimliğin inşası oluşturulmaya çalışılır (Pamuk, 2021: 525).

Post-postmodern tarihi romanlardaki etkin kimlik arayışına örnek olarak bu romanda Minger halkının kimlik oluşum süreci derinlemesine işlenir. Böylece dil, bayrak ve lider gibi sembollere sıkça başvurulmuştur. Düşük rütbeli bir askerden lider oluşturulması, bir kumaş parçasının daha sonra bayrak olması, unutulmaya mahkûm bir dilin yeniden canlandırılması gibi durumların kimlik oluşumuna etkileri gösterilmek istenmiştir.

Veba Geceleri'nde Anlatıcı

Post-postmodern tarihi romanlarda postmodernin baskın çoğul bakış açısından vazgeçilmiş, okur olaylara derinlemesine dâhil edilmemiş, olayların belirgin bir anlatıcı tarafından dile getirilmesine başlanmıştır (Schilling, 2012: 277-278). Post-postmodern tarihi bir roman olarak "Veba Geceleri" adlı romanda kurmaca yazar Mina Mingerli olayı anlatan kişidir. Eserin giriş kısmında "İstanbul, 2017" ibaresi yer almakta ve bu durum yer ve zaman bağlamında kurmaca yazarın çağımıza yakınlığını belirtmektedir.

Post-postmodern anlatı, Schilling'in ifadesiyle belirgin bir kişi tarafından anlatılır (Schilling, 2012: 287). Anlatıcı açık şekilde olayların kendisi tarafından aktarıldığını okura belirtir. Eserdeki kurmaca yazar-anlatıcı Mina Mingerli okura kendisini şöyle tanıtmaktadır: "Osmanlı İmparatorluğu'nun liman şehirlerinden yazılmış konsolos raporlarını okumuş, onlara dayanarak doktora yapmış, akademik kitaplar yayımlamış bir kadını" (Pamuk, 2021: 11). "Yıllar Sonra" bölümünde kendisinin Pakize

Sultan'ın torununun kızı olduğunu açıklar. Ele alacağı "Veba Geceleri" eserini ise Sultan V. Murat'ın küçük kızı Pakize Sultan'ın ablasına yazdığı 113 mektuptan yararlanarak oluşturmuştur. Bir tarih kitabı kaleme aldığını vurgular. Böylelikle kendisini okura tanıtır. Burada anlatıcının roman içerisinde eserin de yazarı olduğu görülür. Post-postmodern yaklaşımın bir getirisi olarak modern ve postmodern arasındaki salınım net bir şekilde burada ortaya çıkar. Belirgin bir anlatıcıya dönülmüştür, ancak net bir şekilde postmodern edebiyatın özelliği olan anlatı içinde anlatı örneği tespit edilmektedir.

Anlatıcı olayları bize kendi perspektifinden ve kronolojik sırasıyla anlatırken bazen geçmiş bazen de gelecekte olacak olaylar hakkında bilgiler verir:

Kitabımız en sonunda bir tarih kitabı olduğu için bu noktada gelecekte söz etmekte hiçbir sakınca görmüyoruz: Kitabımızın sonuna gelene kadar aslında Damat Doktor Nuri'nin sezgilerinin yerinde olduğunu ve hem Eczacı Nikiforo'nun hem İstanbul'daki ressamın hem de Doktor İlias'ın siyasi nedenlerle öldürüleceklerini ne yazık ki görececek okurlarımız (Pamuk, 2021: 101).

Görüldüğu üzere eserde Schilling'in tanımladığı belirgin anlatıcı Mina Mingerli'dir. Post-postmodernde olaylar postmodern anlatı tarzından ziyade, geleneksel anlatı tarzında sunulur. Anlatıcı, okurdan gizlenmez. Açıkça kendisini belli eder.

Veba Geceleri'nde Kurgu

Post-postmodern anlatıda okurla daha eserin başından bir kurgu anlaşması yapılır. Kurgu anlaşması, gerçek ve kurgu arasındaki bağın kopartılması ve anlatıların tümünden kurgu kabul edilmesini ifade eden bir kavramdır (Schilling, 2012: 285). Yani anlatıcının okura eserin kurgudan ibaret olduğu her fırsatta dile getirilir. "Veba Geceleri" romanının giriş ve son bölümlerinde okura kurgusal yapı açıkça belirtilir: "Bu hem bir tarihi roman hem de roman biçiminde yazılmış bir tarihtir. Doğu Akdeniz'in incisi Minger Adası'nın yaşamındaki en yoğun ve en sarsıcı altı ayı anlatırken, çok sevdiğim bu ülkenin tarihini de hikâyeme kattım" (Pamuk, 2021: 11).

Eserde yer-zaman kavramları üzerinden de kurgu somutlaşır. Minger adasının kurgu bir mekân olması, bunun yanında roman kahramanlarından Pakize Sultan'ın kurmaca bir tarihi karakter olması açıkça ifade edilir:

Pakize Sultan bu erkek siyasetçiler, bürokratlar ve doktorlar dünyasını mektuplarında tasvir ettiği gibi, onlarla özdeşleşmeyi de başarmıştı. Ben de roman-tarihimde bu dünyayı kendimce canlandırmaya çalıştım. [...] Minger Adası başkaları için ne kadar efsanelerden çıkma masalımsı bir yerse, Pakize Sultan da benim için aynı derecede bir masal kahramanıdır (Pamuk, 2021: 12).

Kurmaca anlatıcı-yazar Mina Mingerli, kurgusalılığın farkında olan okura kahramanların da kurgu olduklarını açık şekilde belirtmektedir. Anlatıcı olayları önce kendi belleğinde canlandırıp daha sonra okura sunduğunu ifade eder. Dolayısıyla anlatıların belirli bir zihinsel süreçten geçtikten sonra aktarılması noktası yine kurguya işaret eder ve post-postmodernin her şeyi kurgu kabul eden niteliğini kuvvetlendirir.

Post-postmodern anlayış, edebi eserde anlatılanlardan gerçeklik payı çıkarmaya çalışmayı doğru bir yaklaşım olarak kabul etmez ve bu tartışmalara girişmez: "Bu vesileyle roman-tarihimizin sonuna yaklaşırken yazarımız ve tarihçinizin okuduğunuz romanın önde gelen kahramanlarının soyundan olduğunu burada artık açıklamak istiyorum" (Pamuk, 2021: 354). Mina Mingerli kendisini hem bir tarihçi hem de bir yazar olarak sunar. Dolayısıyla burada bir tarihçi gibi gerçekçi yaklaşımda bulunsam bile ben bir yazarım ve yazarlar kurgu oluştururlar mesajı verir. Roman ifadesini kullanarak bu görüşü

destekler. Çünkü edebi türler kurgu barındırırlar. Bilindiği üzere bu onları diğer metinlerden ayıran en büyük özelliğidir. Edebi bir türün varlığından bahsetmek demek kurgu varlığını kabul etmek demektir. Edebi türler içerisinde okur, kendini karakterler ile özdeşleştirebilir ya da onlarla arasında duygusal bir bağ kurabilir. Eserde okurun böyle bir özdeşleşme yaşadığının farkında olan anlatıcı, bu sebeple bazı detaylara değinilmeyeceğini ifade eder:

Bir tarih kitabındaki kişileri sevmemiz ya da onlardan nefret etmemiz zordur. Ama romanları okurken bu duygulara kapılabilirsiniz. Sami Paşa'yı seven (az da olsa) okurlarımızı daha fazla üzmemek için, onun Vilayet binasındaki hücrede Şeyh Hamdullah ya da keçe külahlı Nimetullah Efendi'nin kendisini affedeceklerini hayal ederken, imam efendinin sözlerini dinlerken çektiği acılardan kederli düşüncelerinden ve ölüm korkusundan daha fazla söz etmek istemiyoruz (Pamuk, 2021: 422).

Anlaşılabacağı üzere, postmodern anlatının da belirgin bir özelliği olarak okurla etkileşim halinde olayları serimleme, net bir şekilde görülebilmektedir. Okur, post-postmodern anlatıda ise karşısındakinin tamamen kurgudan ibaret olduğunu bilir. Gerçek-kurgu arasında kalma durumu yaşamaz.

Geçmişin Kaynak Olarak Gösterilmesi

Postmodernin en önemli özelliklerinden birisi olan eşzamanlılık ilkesi, olayların meydana geldiği anın aktarılması olarak tanımlanabilir (Narlı, 2002: 94). Schilling, 2000 sonrası tarihi romanlarda bu ilkenin yerini geçmişin atıfta bulunulacak bir yapı olarak kabul edilmesinin aldığı kabul eder. Dolayısıyla post-postmodern romanlarda ele alınan geçmiş eşzamanlılık özelliği göstermez. Geçmiş, artık olmuş, bitmiş ve düzeltilemeyecek bir olgudur. Onu kaynak göstermek, onunla gelecek adına hesaplaşmak anlamına gelir (Schilling, 2012: 289).

Romanda geçmişin kaynak gösterilmesi, Girit Adası'nda Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında yaşanan problemlerin Büyük Güçler tarafından sebep gösterilerek adanın Osmanlı'dan ayrılması noktasında net bir şekilde görülür. Tarihi olaylar eşzamanlılık ilkesiyle şuna yerleştirilmez, geçmişte olup bittiği şekliyle okura sunulur: "Bu noktada dört yıl önce komşu Girit Adası'nda başlayan Müslüman-Hristiyan çatışmalarının sonunda uluslararası güçlerin çatışmaları durdurma bahanesiyle adayı Osmanlı'dan kopardığını hatırlatalım" (Pamuk, 2021: 37). Söz konusu bu durumun Minger Adası için de gerçekleşebileceği ima edilir. Diğer bir olayda ise Sultan II. Abdülhamit'in yaşadığı korkuların sebepleri anlatılır. Amcası Abdülaziz'in ve ecdadının başına gelenler şehzadeleri ve padişahları psikolojik yönden olumsuz etkilemektedir:

1876'da otuz dört yaşındayken Abdülhamit taht sırasında ikinci olan, silik ama saygın (tutumlu, samimi, dindar) bir şehzadeydi. Amcası Abdülaziz'di padişah. Ama, Mithat Paşa ve Serasker Hüseyin Avni Paşa'nın ortaklaşa gerçekleştirdiği bir gece darbesiyle Abdülaziz tahttan indirildi ve yerine Abdülhamit'in ağabeyi V. Murat tahta çıkarıldı. Tahttan indirilen eski padişah Abdülaziz kısa süre sonra ya öldürüldü ya da baskı altında intihar etti. Bütün bu olaylar olurken, yani Beşinci Ordu'dan gelmiş Arap askerler Dolmabahçe Sarayı'nı kuşatır, tahttan indirdikleri Padişah sandalla kaçırılır ve aynı sahilde birkaç saray aşağıda bir yerde dört gün sonra bilekleri kesilip öldürülürken (ya da öfkeyle intihar ederken) şimdi taht sırasında birinci olan Abdülhamit çevresindeki odalarda, saraylarda olup bitenleri kendi odasından dehşetle izliyor, anlamaya çalışıyordu. Amcasının ölümünü hazmedemiyor bir padişahın şu modern zamanda tahttan indirilip sonra da öldürülmesini korkunç buluyordu! (Pamuk, 2021: 205).

Sultan II. Abdülhamit'in yaşanan olaylar hakkında düşüncelerine yer verilirken, okur onun yaptıklarına sebep-sonuç ilişkisi içerisinde anlam verebilir. Bu olaylardan dolayı Abdülhamit kardeşini ve şehzadeleri saraylarında tecrit altında tutmaktadır. Yine eserde Abdülhamit'in zehirlere olan ilgisinin aslında ölüm korkusundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Geçmişte II. Mehmet'in ölüm sebebinin zehirlenme olması

sebebiyle Abdülhamit'in zehirlere karşı ilgisinin olduğu ifade edilir:

Abdülhamit ecdadını, mesela Fatih Sultan Mehmet'i dört yüz yirmi yıl önce iz bırakmadan ağır ağır öldüren zehirlerin çoğunun İstanbul'daki yüzlerce aktar dükkânının herhangi birinden hâlâ kolaylıkla elde edilebileceğini de biliyordu. Mabeyn'den görevlendirilen memurların Yeniçarşı, Beyazıt, Kapalıçarşı, Fatih aktarlarından buldukları zehirleri saray laboratuvarına getirmelerinin kayıtları Yıldız Sarayı arşivlerinde mevcuttur (Pamuk, 2021: 208).

Minger Adası'nda vebanın ortaya çıkışından yaklaşık 22 yıl önce gerçekleşen Kıbrıs'ın İngilizlere bırakılması olayının 1901 yılında Minger için gerçekleşebileceği ifade edilir ve bu durum eleştirilir. Geçmiş, eş zamanlı olarak sunulan ve intikam alınan postmodern bir yapıdan sıyrılmış ve yaşanan olaylar kabullenilmiş ve geçmişle yüzleşme aşamasına gelinmiştir:

"Paşam, siz de biliyorsunuz, Abdülhamit Kıbrıs gibi, Girit gibi, bu adayı da çoktan gözden çıkardı bile" diyerek gülümsedi Mösyö Corc.

Vali Paşa bir an nefretle baktı konsolosa. Ama kendi de söylenenin doğru olduğunu biliyordu. Abdülhamit 1877-1878 Savaşı'nda Balkanlar'da kaybettiği toprakların bir kısmını Ruslardan geri almasına yardım eden İngilizlere Kıbrıs'ı hediye gibi vermiş, karşılığında bir tek, adada Osmanlı bayrağının tutulmasını istemişti. Vali Paşa'nın aklına rahmetli Namık Kemal'in ünlü "Hiç devlet kalesini gözden çıkarır mı!" sözü geldi. Vatan Yahut Silistre'nin saf ve sevimli asker kahramanı İslam Bey söylerdi bu sözü. Devletin, kalelerini, adalarını, memleketleri ve vilayetleri vere vere çekilmesi yüz elli yıldır sürüyordu (Pamuk, 2021: 273).

Geçmişle yüzleşirken tarihi olayların kabullenildiği, geçmişe nefretle bakmak yerine hatalardan ders çıkarıp geleceğe umutla bakmak, okura verilmek istenen temel mesajlardandır.

Sonuç

Günümüzde postmodernizmin getirilerinin artık çağa ayak uyduramadığını ve değişen dünyayla postmodern bakıç açısının sona erdiğini, farklı bir dönemin başladığını iddia eden yeni bir edebi ve estetik yaklaşım üzerinde tartışılmaktadır. Bu yeni yaklaşım, kendinden önceki dönem olan postmodernizme tepki olarak ortaya atılmış bir anlayış üzerine kurulu değildir. Temelde modern ile postmodern arasında bir salınım oluşturmaya çalışır.

Her edebi dönem, toplumsal ve siyasi gelişmelere bağlı olarak yeniden şekillenmiş, bazı dönemler kendinden sonrakinin gerisinde kalmış, bazı dönemler ise birbirini tamamlar şekilde bir yenisini doğurmuştur. Postmodern yazının zaman içerisinde farklılaştığı noktalarda ise özellikle ortaya çıkan farkları tanımlamak adına yazım biçimine yeni bir etiket gerekmiştir. Böylece estetik ve edebi anlamda post-postmodernizm olarak tanımlanabilecek yeni bir eğilim ortaya çıkmıştır.

Postmodern yazının önde gelen anlatı biçimlerinden olan tarihi romanlar, özellikle 2000 yıllarından sonra gözle görülür bir değişim yaşamıştır. Söz konusu değişim, ağırlıklı olarak, kahramanın kimlik arayışı, belirgin bir anlatıcının devreye girmesi, kurgu temelli anlatım biçimi ve geçmişin tarihi olayların serimlenmesinde kaynak olarak gösterilmesi noktalarında yoğunlaştığı tespit edilebilmektedir.

Orhan Pamuk'un 2021 yılında yayınlanan tarihi romanı "Veba Geceleri" tarihi roman bağlamında gerçekleşen değişimlerin tespiti noktasında önem taşımaktadır. Osmanlı Devleti'ne bağlı kurmaca Minger halkının yaşadığı Minger adası'nda gerçekleşen tarihi olaylar anlatılırken kimliğin yıkımı ve yeniden inşası, Türk, Rum, İngiliz kökenli karakterlerin yaşadıkları veba salgını üzerinden ele alınmaktadır. Kendilerini Osmanlı vatandaşı olarak gören ve köklerine o zamana kadar bağlı olmayan Minger halkı zamanla özlerine dönüp kimliklerine sahip çıkmaya çalışır. Belirgin bir anlatıcının

ağzından kaleme alınan olaylar okura aktarılır. Mina Mingerli adında bir anlatıcı ve yazar okurlara olayları anlatmaktadır. Büyükannesi Osmanlı padişahlarından V. Murat'ın kızı olan Pakize Sultan'ın mektuplarından hareketle adada yaşananları ve sonrasını resmeder. Post-postmodern anlatı biçimine uygun olarak romanda daha en baştan eserin tamamen kurgu olduğu gerçeği okura iletilir. Böylece okur gerçek-kurgu arasındaki gerilimi yaşamaz. Geçmiş yani tarihi olan roman içerisinde net bir şekilde sürekli kaynak olarak gösterilir. Geçmişteki tarihi akışı değiştirmek yerine geçmişle hesaplaşma söz konusudur. Geçmiş şuanı ve hatta geleceği şekillendirebileceğinden ondan ders çıkarmak amaçlanır.

Sonuç itibariyle çalışmada incelenen roman, birçok özelliği açısından post-postmodern tarihi roman olarak nitelendirilebilir. Postmodern yazının önemli yazarlarından birisi olarak Pamuk'un bu eseri, günümüz tarihi romanlarındaki değişimi açıkça gösteren bir eser olarak değerlendirilebilir. Güncel edebi yaklaşımları yakından takip eden bir yazar olarak Pamuk'un bu eserinde güncel ve tartışılmakta olan bir edebi yaklaşımın, post-postmodern anlatı biçiminin tarihi romana içkinleştirildiği açıkça görülmektedir.

Kaynakça

- Antakyalıoğlu, Z. (2013). *Roman Kuramına Giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Argunşah, H. (2002). Tarihi Romanda Postmodern Arayışlar. *İlmi Araştırmalar* (14), S.17-27.
- Ateş, M. (2019). *From Postmodernism to Metamodernism: Changing Perspectives towards Irony and Metanarratives in Julian Barnes's a History of the World in 10 and ½ Chapters and the Noise of Time*. Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Aust, H. (1994). *Der historische Roman*. Stuttgart: Springer-Verlag.
- Drago, M. (2017). *I Write, Therefore I Am: The Rise of Post-Postmodernism and the Author-Narrator*. Master of Arts in English, State University of New Paltz.
- Ecevit, Y. (2023). *Kurmaca Bir Dünyadan*. Everest Yayınları: İstanbul.
- Evis, A. (2022). Metamodernizm ve Roman Sanatı & Metamodernism and The Art of The Novel. *JOMOPS*, Volume 3, Issue 2, S.210-227. DOI: 10.47333/modernizm.2022.87
- Geppert, H. W. (2009). *Der Historische Roman: Geschichte umerzählt von Walter Scott bis zur Gegenwart: Geschichte umerzählt - von Walter Scott bis zur Gegenwart*. Tübingen: A.Francke Verlag.
- Grimm, F. (2007). *Reise in die Vergangenheit – Reise in die Fantasie?: Tendenzen des postmodernen Geschichtsromans*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.
- Hutcheon, L. (2020). *Postmodernizmin poetikası*. Yunus Balcı (çev.), Ankara: Hece Yayınları.
- Hutcheon, L. (1987). The Politics of Postmodernism: Parody an History. *Cultural Critique*, No.5, Modernity an Modernism, Postmodernity and Postmodernism. (Winter, 1986-1987), pp. 179-207.
- Kırca, M. (2009). *Postmodernist Historical Novels: Jeanette Winterson's and Salman Rushdie's Novels as Historigraphic Metafiction*. The Degree of Doctor of Philosophy. Middle East Technical University. Ankara.
- Lahn, S. & Meister, J. C. (2008). *Einführung in die Erzähltextanalyse*. Stuttgart: Metzler Verlag.
- Lauriola, D. (2023). *Metamodernismus als Transformationsprojekt oder vice versa*. <https://transformazine.de/metamodernismus-als-transformationsprojekt-oder-vice-versa#:~:text=Metamodernismus%20ist%20eine%20vorgeschlagene%20Reihe,Moderne%2C%20als%20auch%20der%20Postmoderne>. Erişim Tarihi: 05.06.2024.
- Meier, A. (2015). *Vorlesung: Philosophie und Poesie der Postmoderne*. <https://www.litwiss-online.uni-kiel.de/thematische-vorlesungen/philosophie-und-poesie-der-postmoderne/nach-der-postmoderne/>. Erişim Tarihi: 05.06.2024.
- Narlı, M. (2002). Romanda Zaman ve Mekân Kavramları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 91-106.
- Nealon, J. T. (2012). *Post-Postmodernism*. Stanford: Stanford University Press.
- Ning, W. (2023). *After Postmodernism*. London: Routledge.
- Nixon, C.R. (2013). *The work of David Foster Wallace and post-postmodernism*. Submitted in accordance with the requirements for the degree of Doctor of Philosophy, The University of Leeds.
- Pamuk, O. (2021). *Veba Geceleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sağıroğlu, R. (2022). *Mapping Identity in D.H. Lawrences Short Stories: A Discursive Analysis*. Konya: Çizgi.
- Schilling, E. (2012). *Der historische Roman seit der Postmoderne Umberto Eco und deutsche Literatur*. Heidelberg: Winter Verlag.
- Taniyan, B. (2021). Tarihsel Yüce ve Postmodern Roman; Üst-Tarihsel Romans Olarak John Banville'in Deniz Adlı Romanı. *DTCF dergisi*, 61 (2), S.789-816.
- Turner, L. (2019). *Meta-modernizm: Kısa Bir Giriş*. <https://birikimdergisi.com/guncel/9808/> meta-

modernizm-kisa-bir-giris, 2019. Erişim Tarihi: 03.06.2024.

Turner, L. (2015). Metamodernism: A Brief Introduction. <https://luketurner.com/metamodernism-a-brief-introduction>. Erişim Tarihi. 05.06.2024.

Van den Akker, R., & Vermeulen, T. (2010). Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics and Culture*, 2, 1-14.

White, H. (2022). Metatarih. Mehmet Küçük (çev.). İstanbul: Ketebe Yayınları.